

**UMUMIY O’RTA TA’LIM YUQORI SINIF O’QUVCHILARINING
MANTIQUIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISH SHAKL, USUL VA
VOSITALARINI OSHIRISH**

Ermamatova Maftuna Ermamatovna

O‘zbekiston-Finlandiya Pedagogika Instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada yuqori sinf o‘quvchilarining matematika darslarida mantiqiy fikrlashli oshirish, mantiqiy fikrlashning dolzarbligi xususida.

Kalit so‘zlar: Mantiqiy tafakkur, ilmiy-pedagogik, rivojlantirish, Suqrot, ilmiy, faoliyat.

Аннотация: В данной статье речь идет о развитии логического мышления на занятиях по математике у старшеклассников, актуальности логического мышления.

Ключевые слова: Логическое мышление, научно-педагогическое развитие, Сократ, научная деятельность.

Abstract: This article is about the development of logical thinking in mathematics classes for high school students, the relevance of logical thinking.

Key words: Logical thinking, scientific-pedagogical, development, Socrates, scientific, activity.

Bugun mamlakatimizda innovatsion rivojlanish sohasiga oid ilmiy-tadqiqot ishlarini rivojlantirish borasida salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda. Ilm-fan yutuqlarini raqamlashtirish va yoshlarni ilmiy faoliyatga jalb qilishga qaratilgan islohotlar samara beryapti. Ilm-fan va texnika yutuqlarini keng qo‘llagan holda iqtisodiyot tarmoqlariga, ijtimoiy va boshqa sohalarga

zamonaviy innovatsion texnologiyalarni tezkor joriy etish O‘zbekiston Respublikasi jadal rivojlanishining muhim sharti hisoblanadi. Shu boisdan mamlakatimizda innovatsion rivojlanish sohasidagi qator dasturlar, chora-tadbirlar tizimli va izchil amalga oshirilayapti. Yoshlarimiz mashg‘ulotlar davomida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, yuqori ilmiy natijalarga ega bo‘lgan laboratoriyalar, axborotkommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanish yuqoridagi ishlarni amalga oshirishning bosh poydevori bo‘lib hisoblanadi.

Fanlararo bog‘lanish hodisasi ko‘p o‘lchamli. U mazmunining ko‘p qirraliligi, o‘qitish metodlari va shakllarining turli-tumanligi bilan ajralib turadi. Bu esa yuqori sinf o‘quvchilarida matematika darslaridagi faoliyati bilan o‘zaro bog‘lanish asosini tashkil qiladi. O‘qitishda fanlararo bog‘lanishni amalga oshirish muammosining yuzaga kelishi matematika fanini ta‘lim jarayonning o‘quvchi ongida real dunyoning turli hodisalari to‘g‘risidagi bilimlarni alohida tizimli shakllantirishga yordam beradigan tuzilmaviy predmeti sababli paydo bo‘lgan.

Ma‘lumki, fanlararo bog‘lanish hodisasi ko‘p o‘lchamli. U mazmunining ko‘pqirraliligi, o‘qitish metodlari va shakllarining turli-tumanligi bilan ajralib turadi. Bu esa yuqori sinf matematika darslarida o‘quvchilarni o‘quv-bilish faoliyati bilan o‘qituvchilarning o‘qitish faoliyatining o‘zaro bog‘lanishi asosini tashkil qiladi. O‘quvchilarga matematika darslarini o‘qitishda fanlararo bog‘lanishni amalga oshirish muammosining yuzaga kelishi ta‘lim jarayonining o‘quvchilar ongida mantiqiy fikrlashni shakllantirishga yordam beradigan tuzilmaviy predmet paydo bo‘ladi.

Matematika fani har qanday fanni rivojlantirish uchun muhim omil hisoblanadi. Maktabda matematika ta'limining maqsadlaridan biri

o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirishga yordam berishdir.

Keng ko'lamli psixologik-pedagogik adabiyotlarda (J.I.C.Vigotskiy, S.L.Rubinshteyn, N.F.Talizina, P.Ya.Galperin, N.I. Chuprikova, J.I.M.Fridman, A.M.Matyushkin va boshqalar) mantiqiy tafakkurni rivojlantirish xususiyatlari ko'rib chiqiladi. . Mantiqiy fikrlash qobiliyati ta'limning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi va bu ko'nikmaga o'rgatish bilimlarni uzatish kabi maktabning zaruriy vazifasidir. Matematika maktab o'quvchilarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlarni o'z ichiga oladi, bu erda bilimlarni o'zlashtirish va bu bilimlarni o'zlashtirish uchun mantiqiy fikrlashini amalga oshirilishi mumkin, ammo ular etarli darajada qo'llanilmaydi. O'qitish mazmunida o'quvchilarning matematik tayyorgarligiga qo'yiladigan talablarda maktab o'quvchilarini asosiy mantiqiy tushunchalar bilan tanishtirish yoki ularda mantiqiy savodxonlik va mantiqiy madaniyatni rivojlantirish ko'rsatilmagan. Matematikani o'rganish natijasidagina o'quvchilardan geometrik miqdorlarni hisoblash masalalarini yecha olish, masalalar yechish jarayonida argumentlar olib borish, hisoblashga oid, kattaliklar orasidagi funksional bog'lanishlarni aniqlashga oid, bog'lanishlarni grafik talqin qilishga oid, shuningdek, isbotlash masalalarini yecha bilish talab etiladi.

Masalalarni yechishda fikrlash jarayonlari quyidagicha usullarda amalga oshiriladi:

1) Avvalo hal etilishimiz mumkin bo'lgan muammoni aniqlab olamiz. Chunki muammo bo'lmasa o'quvchi hech narsa haqida o'ylamaydi. Hal etish kerak bo'lgan masalani yechish uchun uning mohiyatini to'la tushunish, masala shartini tahlil qilish, nima berilgan va nimani topish kerakligi haqida mulohaza yuritilishi kerak

2) Masalani yechish uchun kerak bo'lgan bilimlarni (qoida, dalil,

qonun, teorema, ta’rif) esga olamiz

3) Gipoteza, ya’ni tahminlarni o’rtaga tashlaymiz, tahminlardan eng to’g’risi tanlab olamiz.

4) Masalani yechamiz, natijani tekshiramiz.

Mantiqiy fikrlash yuqori sinf o’uvchilarida mantiqiy fikrlash madaniyatini o’stirishga, masala yechish uchun zarur bo’lga bilimlar (qoida, dalil, qonun, teorema, ta’rif) ishga solishga, to’g’ri fikr yuritishga, bahs munozara paytida o’zining va boshqalarning fikr – mulohazalariga tanqidiy munosabatda bo’lishga, hozir javoblikka, suhbatdoshning fikr – mulohazalaridagi xatolarni anglashga yordam beradi. Shuningdek haqiqatni aniqlash, uni yoqlab chiqish, asoslash uchun mantiqiy qoidalardan foydalana bilish, o’z fikrini lo’nda va ishonarli qilib bayon etish ko’nikmalarini hosil qiladi.

Foydalanigan adabiyotlar

1. Jumayev.M.E. Boshlang’ich sinflarda matematika o’qitish metodikasidan praktikum (OO’Yu uchun) Toshkent “O’qituvchi” nashriyoti, 2004 yil

2. Azimovna M. S., Shokhrukhovich U. F., Sodirovich U. B. Problems in the Implementation of Quality Management Systems in Small Business Enterprises //Eurasian Research Bulletin. – 2022. – T. 7. – C. 54-57.

3. Ibragimova G. Interfaol o’qitish metodlari va texnologiyalari asosida talabalarni

4. M.Ermamatova. “10-11-sinf o’quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning didaktik asoslari “ “KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK TEXNOLOGIYALARI” mavzusidagi Xalqaro ilmiy-texnik anjuman, 451-bet

5. M.E.Ermamatova “MATEMATIKA DARSLARIDA YUQORI SINIF

O‘QUVCHILARINING MANTIQUIY TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISH
OMILLAR” “AMALIY VA TABIIY FANLARNI O‘QITISHNING
DOLZARB MUAMMOLARI: MUAMMO, YECHIM VA YUTUQLAR”
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMAN 154-bet

6. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta’limda innovatsion
texnologiyalar. Toshkent, «Fan va texnologiya», 2008 yil 27-28 b.

7. R.A.Habib. O’quvchilarni matematik tafakkurini shakllantirish
Toshkent “O’qituvchi” nashriyoti, 1980 yil.